

Verslag NWG Wageningen-lezing 'Doorlopend afscheid nemen en welkom heten in de natuur – (hoe) kan de samenleving het bijhouden' door bioloog en fenoloog **Arnold van Vliet** (leerstoelgroep Earth Systems and Global Change, WUR; bestuurslid Foundation for Sustainable Development en voorzitter Heimans en Thijssen Stichting)

- dinsdag 3 februari 2026, Forum, Wageningen Campus

- door Gert van Maanen

'In de natuur is door menselijk ingrijpen sprake van een enorme dynamiek. Het is haast niet meer mogelijk om een definitie te geven van 'normaal'. We moeten afscheid nemen van soorten, landschappen en zekerheden, en welkom heten aan nieuwe soorten, risico's en ook kansen. Het is zorgwekkend, maar ook belangrijk dat we samen sturen. We moeten tellen, begrijpen en ontwerpen, maar vooral het besef laten indalen dat we actie moeten ondernemen en het gezamenlijk moeten doen', zegt Arnold van Vliet aan het begin van zijn interactieve lezing. Hierin neemt hij het publiek mee door via een poll vragen te stellen en die te bespreken. Zijn specialisme is de fenologie en het betrekken en informeren van burgers bij veranderingen in de natuur. Precies 25 jaar geleden begon hij met De Natuurkalender (2001), gevolgd door onder meer de natuurberichten van Nature Today (2008), de Tekenaar (2012), Muggenradar (2014) en GrowApp (2017).



Op zijn vraag om natuur in de omgeving van Wageningen te noemen verschijnt al snel een woordenwolk op het scherm met Uiterwaarden, Binnenveld en De Eng. Hij laat zien hoeveel last we hebben van verschuivingen in ons beoordelingsvermogen door een vraag te stellen over hoe warm de winter tot nu toe gemiddeld was: 42% denkt 'kouder' en 44% 'normaal', maar de 12% die 'warmer' koos heeft het bij het rechte eind. 'Tussen 1 en 20 december was het gemiddeld 8 graden, daarna hadden we wel veel sneeuw, maar met een gemiddelde temperatuur van 2,5 graden in januari zitten we nog hoog. Ons gevoel is vaak niet in overeenstemming met de werkelijkheid. Als je de temperaturen uitzet van 1706 tot 2024 zie je een enorme stijging vanaf ongeveer 1988', vertelt Van Vliet. De Keeling Curve-reeks van Hawaï laat ook zien hoe de CO₂-concentratie in 800 duizend jaar fluctueerden en recent omhoog schieten. Minstens zo indrukwekkend is het filmpje dat Van Vliet toont van een fleurige Lumentuin: 'veel bloemen, maar geen insecten'. Het Meetnet Vlinders toont dat dit ook opgaat voor dagvlinders: 'de kleine vos: we zien hem bijna nooit meer', constateert Van Vliet. Dit heeft volgens hem waarschijnlijk te maken met de sterke afwisseling van hoge temperaturen en korte vorstperioden: 'insecten hebben liever een ouderwetse winter'. De afname van insecten komt niet alleen door pesticiden.

Kikkers, padden, egels, fijnsparren, beuken: allerlei populaties raken in verval. Op zijn vraag hoeveel procent de wilde populaties gewervelde dieren sinds 1970 mondiaal zijn gedaald, geeft bijna niemand het goede antwoord: min 75%, in Zuid-Amerika min 90%. 'Europa scoort relatief goed, omdat we hier vóór 1970 al veel populaties zijn kwijtgeraakt', verzucht Van Vliet. Door recente hittegolven zijn koraalsterftes tot 80% in een jaar vastgesteld en het verlies aan landbedekking door bomen is onvoorstelbaar en dankzij satellietdata wereldwijd tot in detail te volgen via Global Forest

Watch. 'Het is allemaal confronterend en afschrikwekkend', aldus Van Vliet, die er op wijst dat we ons niet kunnen verschuilen achter het argument dat we maar een klein landje zijn. 'We zijn een belastingsparadijs en hebben een enorme defensie-industrie, we kunnen absoluut het verschil maken'. Hij toont een foto van prachtige bijeneters om te laten zien dat klimaatverandering soms ook wel iets moois brengt. Na de pauze komen de nieuwkomers aan de beurt.

'De Middellandse Zee is traditioneel een hotspot van biodiversiteit en door klimaatverandering komt die mediterrane flora en fauna onze kant uit', begint Van Vliet. Dit is zeker niet een onverdeeld positief verhaal. Hij toont de opkomst van Alsemambrosia: 'best een mooie plant, die we zelf hebben binnengehaald en niet meer onder controle hebben, terwijl het een ramp is voor mensen die last van hooikoorts hebben'. Hij signaleert recordvroeg bloeiende hazelaars op 30 november en mensen die rond kerst al klagen over hooikoortsklachten, met als bijkomend effect extra vatbaarheid voor het RS-virus. 'In juni 2019 was het droog en warm en zagen we een ongezonde mix van graspollen, hitte en hoge ozonconcentraties die mogelijk hebben gezorgd voor oversterfte onder senioren', signaleert Van Vliet. Heide- en bosbranden, de opkomst van (tijger)muggen die westnijlvirus kunnen overdragen: het zijn allemaal zaken die op ons afkomen en vragen om veerkracht. 'Als het er een keer is, is het te laat', waarschuwt Van Vliet.

Hij illustreert dit aan de hand van een tijgermug die nota bene in zijn eigen tuin in Ede landde. 'Vervelende nieuwkomers die we zelf hebben binnengehaald door Lucky Bamboo in groencentra te verkopen en tweedehands autobanden te importeren', vertelt Van Vliet. 'Als je ziet wat voor overlast dat nu al in Zuid-Frankrijk veroorzaakt, dan zie je de noodzaak om onze blik op de toekomst te vestigen'. We moeten nadenken over de inrichting van het landschap, de aanplant van bomen en hoe je de afvoer van hemelwater goed regelt. 'Klimaatverandering heeft effecten op kwetsbare mensen en we moeten de boodschap blijven vertellen en herhalen om dat tussen te oren te krijgen. We moeten voorbereid zijn, want in extreme gevallen kunnen we te maken krijgen met jaarlijks tot wel 64 dagen met temperaturen boven de 30 graden. Er zijn veel dingen die we kunnen doen, maar de conclusie is vooral: er is werk aan de winkel, we moeten aan de slag.'